

jugii præmium et gratia nuptiarum partus sit feminarum. Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ. Tertio, ut tolleretur excusatio virginibus quæ propter suam incautam non vitant infamiam. Unde Ambrosius dicit¹: Non deccit virginibus sinistra opinione viventibus, velamen excusationis relinqui, quod infamata mater quoque Domini videretur. Quarto, quia per hoc significatur uniuersa Ecclesia, quæ cum virgo sit, desponsata tamen est uni viro Christo, ut Augustinus dicit, in lib. de Sancta Virginitate². Potest etiam et quinta ratio esse, quod mater Domini fuit desponsata, et virgo, quia in persona ipsius et virginitas et matrimonium honoratur, contra hæreticos alteri horum detrahentes.

Ad primum ergo dicendum, quod B. Virgo mater Dei, ex familiari instinctu Spiritus Sancti, credenda est desponsari voluisse, confidens de divino auxilio, quod nunquam ad carnalem copulam perveniret. Hoc tamen divino commisit arbitrio, unde in nullo detrimentum passa est virginitas.

Ad secundum dicendum quod, sicut Ambrosius dicit super Lucam³, maluit Dominus aliquos de suo ortu, quam de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse virginis verecundiam, et lubricam famam pudoris; nec vitavit ortus sui fidem matris injuriis astruendam. Sciendum tamen, quod miraculorum Dei quedam sunt de quibus est fides; sicut miraculum virginis partus, et resurrectionis Domini, et etiam sacramenti altaris; et ideo Dominus voluit ista occultiora esse, ut fides eorum magis meritoria esset. Quedam vero miracula sunt ad fidei probationem, et ista debent esse manifesta.

Ad tertium dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in 3 de Trinit.⁴, diabolus multa potest virtute suæ naturæ, a quibus tamen prohibetur virtute diuina. Et hoc modo potest dici, quod virtute naturæ suæ diabolus cognoscere poterat matrem Dei non fuisse corruptam, sed virginem; prohibebatur tamen a Deo cognoscere modum partus divini. Quod autem postmodum eum aliquantulum cognovit diabolus esse Filium Dei, non obstat, quia jam tempus erat ut Christus suam virtutem contra diabolum ostenderet, et persecutionem ab eo concitatam pa-

¹ Ibid.

² Cap. 12, ante med., tom. 6.

³ Lib. 2 in Luc., non procul a princ. lib., tom. 5.

⁴ Ex c. 7 et 8 collig., tom. 3.

teretur. Sed in infantia oportebat impediri malitiam diaboli, ne eum acrius persequeretur, quando Christus nec pati disposuerat, nec virtutem suam ostendere, sed in omnibus aliis infantibus se similem exhibebat. Unde Leo Papa, in sermone de Epiphania¹, dicit, quod Magi viderunt et adoraverunt puerum Jesum quantitate parvulum, alienæ opis indigum, fandi impotem, et in nullo ab humanæ infantie generalitate dissimilem. Ambrosius tamen super Luc.², videtur hoc magis referre ad membra diaboli. Præmissa enim hac ratione, sciæcet de fallendo principem mundi, subdit: Sed tamen magis sefellit principes seculi; demonum enim malitia facile etiam occulta deprehendit, at vero qui secularibus vanitatibus occupantur, scire divina non possunt.

Ad quartum dicendum, quod iudicio adulterarum lapidabatur secundum legem, non solum illa quæ jam erat desponsata vel nupta, sed etiam illa quæ in domo patris custodiebatur, ut virgo quandoque nuptura. Unde dicitur Deuter. 22: Si non est in puella inventa virginitas, lapidibus obruent eam viri civitatis illius, et morietur, quia fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui. Vel potest dici, secundum quosdam, quod B. Virgo erat de stirpe Aaron; unde erat cognata Elisabeth, ut dicitur Luca¹. Virgo autem de genere sacerdotali, propter stuprum occidebatur; legitur enim Levit. 21: Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. Quidam referunt verbum Hieronymi ad lapidationem infamiam.

COMMENTARIUS.

1. Undecim rationes congerit D. Thomas ut ostendat oportuisse matrem Dei, quamvis ex sponso conceptura non esset, illius tamen societate et vinculo non carere, ex parte Dei seu Christi, ipsius Virginis, et nostra desumptas, quas optimis Patrum testimoniis confirmat, et omnes sunt aptissimæ et perspicuæ; solum duæ pati difficultates possunt, quas ipsemet divus Thomas tetigit in argum. 3 et 4.

2. Omissis ergo clarioribus, prima, quæ difficultatem patitur, est (quam D. Thomas, in primo membro, tertio loco posuit), Deipa-

¹ In serm. 4, de Epiphania, in medio, incipit hic sermo: *Iustum et rationabile.*

² Lib. 2 in Luc. 1, circa medium, t. 5.

ram scilicet fuisse nuptam, ut partus ejus celaretur diabolo, dum Christum putat non ex virgine, sed ex Josepho generatum. Quam ex Ignatio retulit Hieron., Matth. 1, et ea utuntur alii Patres, ut Ambros., lib. 2 in Lucam, in princ.; et Damascenus, l. 4 de Fide, c. 15; Basil., hom. de humana Christi gener.; Bernardus, hom. 3 in *Missus est*, et hom. 4 in Vigil. Nativit.; Rupertus, lib. 11 de Victoria Verbi, c. 19. Non tamen desunt Theologi, qui propter tertium argumentum D. Thomæ hic eam contemnant, ut Scotus, in 4, dist. 30, q. 2; et Abulens., q. 31, in 1 c. Matth. Quia generatio et integritas virginalis sunt res corporeæ quas Angelus evidenter potest intueri; ergo, non obstante matrimonio, potuit dæmon evidenter cognoscere Virginem nunquam cum Josepho convenisse, et non solum absque opera viri, sed etiam absque naturali mora filium concepisse, et post illius partum, virginalis claustrum ejus integrum permansisse. Quod si cum D. Thoma respondeas, dæmonem non semper omnia actu intueri, et divina providentia potuisse fieri ut hæc omnia nunquam adverteret, instat Scotus, nam hoc ipsum fieri potuit sine conjugio. Et sicut nunc existimavit dæmon Virginem concepisse ex Josepho, ita tunc ex alieno viro concepisse putaret. Sed non videtur assecutus Scotus piissimam sanctorum Patrum mentem; tantam enim habuerunt de puritate et castitate Virginis existimationem, ut non crediderint potuisse in pravam suspicionem venire, etiam apud dæmonem. Unde, si non potuisset existimare illam concepisse ex proprio marito, potius suspicaretur sine opera viri, quam ex pravo concubitu concepisse. Diuturna enim experientia et observatione probe cognoscebat Virginis sanctitatem et puritatem. Expertus etiam erat nunquam se potuisse vel minimum pravum motum in ea excitare; cum tamen alias non ignoret nullam fere fornicationem fieri, nisi ipso auctore et incitatore. Denique expertus erat nunquam Virginem vel otiosum verbum esse locutam, nedum cum homine aliquo sermonem turpem miscuisse. Et ideo, omnibus pensatis, vel nullo modo, vel ægerime posset induci, ut B. Virginem turpiter concepisse sentiret. Ut ergo saltem commodius illi occultaretur mysterium, ipseque facilius et securius a curiosa observatione, et inquisitione abstraheretur, aptissimum medium fuit, Virginem esse desponsatam viro.

3. Unde Damascenus, lib. 4, cap. 15, et

Theophyl., Matthæi 1, dicunt dæmonem, propter Isaïæ prophetiam, sollicite observasse Virginem, ideoque Mariam nuptam fuisse, ut facilius ille decipi potuisset.

4. Sed occurrit Abulensis, quia non erat necessarium hoc mysterium occultari dæmoni, magis quam alia Christi miracula. Illi vero etiam divus Thomas respondit id oportuisse, ne statim a principio dæmon agnosceret Christum esse Mëssiam in lege promissum. Quod facile conjectaret, si intelligeret eum sine opera viri de Virgine esse conceptum. Non enim ignorabat, vaticinium Isaïæ, capite septimo, in Messia promisso esse implendum. Deinde, quia cognito hoc mysterio, scilicet hunc hominem, solius Dei singulari virtute et opera esse formatum, consequenter vel intelligeret, vel suspicaretur illum non esse instar aliorum, nec in peccatis conceptum, et alia similia quæ ante passionem oportuit latere dæmonem, ne Christi mortem nostramque redemptionem impediret. Et ita factum esse docent citati Sancti Patres, et eleganter Leo Papa, serm. 2 de Nativit., et alii plerique, quibus immerito et sine fundamento contradicit Abulensis.

5. *Objectio.* — *Responsio.* — Secunda ratio, quæ nonnullam difficultatem habet, est quinta apud D. Thomam, seu prima in secundo membro, scilicet oportuisse Deiparam esse desponsatam, ne lapidaretur ut adultera. Quæ ratio est Hieronymi, Matth. 1, in qua statim occurrit difficultas, quam D. Thomas argumento quarto attingit. Videtur enim involvere repugnantiam quamdam; quomodo enim posset esse adultera, si non esset desponsata? Responsio vero est, sensum Hieronymi non esse, potuisse illam, si non esset desponsata, puniri propter existimatum peccatum adulterii, sed potuisse puniri eadem pena qua adulteræ puniebantur. Quia virgo, quæ in domo parentum fornicabatur, lapidibus obruebatur, Deut. 22; et si erat filia sacerdotis, flammis exurebatur, Levitici 21. Sed hoc posterius (quamvis ex aliorum opinione hic a D. Thoma referatur) re tamen vera in in Deipara non habet locum, ut constat ex superius tractatis. Cætera clara sunt in articulo. Solum responsio ad primum indiget majori explicatione, quam in sequenti disputatione commodius trademus.

ARTICULUS II.

Utrum inter Mariam et Joseph fuerit verum matrimonium¹.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod inter Mariam et Joseph non fuerit verum matrimonium. Dicit enim Hieronymus contra Helvidium², quod Joseph Mariæ custos fuit potius quam maritus ejus. Sed si fuisset verum matrimonium, vere Joseph maritus ejus fuisset. Ergo videtur quod non fuerit verum matrimonium inter Mariam et Joseph.

2. Præterea, super illud Matth. 1: Jacob genuit Joseph virum Mariæ, dicit Hieronymus: Cum virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum, sed recordare consuetudinis Scripturarum, quod sponsi viri, et sponsæ uxores vocantur. Sed verum matrimonium non efficitur ex sponsalibus, sed ex nuptiis. Ergo non fuit verum matrimonium inter B. Virginem et Joseph.

3. Præterea, Matth. 1, dicitur: Joseph vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere, scilicet, in domum suam ad cohabitationem assiduam, voluit eam occulte dimittere, id est, tempus nuptiarum mutare, ut Remigius exponit³. Ergo videtur quod, nondum nuptiis celebratis, nondum esset verum matrimonium; præsertim cum post matrimonium contractum non liceat alicui sponsam dimittere.

Sed contra est quod Augustinus dicit in libro de Consensu Evangelistarum⁴: Non erat fas ut Joseph ob hoc a conjugio Mariæ separandum Evangelista putaret, quod non ex ejus concubitu, sed virgo peperit Christum. Hoc enim exemplo magnifice insinuat fidelibus conjugatis, etiam servata pari consensu continentia, posse permanere, vocarique conjugium, non permixto corporis sexu.

Respondeo dicendum, quod matrimonium si-ve conjugium dicitur verum, ex hoc quod suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio, prima et secunda. Prima quidem rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem

¹ 4, d. 30, q. 2, art. 2, et op. 60, c. 2, col. 3. Et Matth. 1, col. 10, ad fin.

² Tit. lib. est de sancta virginitate B. Mariæ, aliquantulum a prin., tom. 3.

³ Habetur in Catena aurea D. Thomæ.

⁴ Lib. 2, c. 1, ante medium, tom. 4. Idem habet Augustinus, lib. 13 contra Faustum, c. 8, in fine.

sortitur; secunda vero perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliquantulum suam finem attingit. Forma autem matrimonii consistit in quadam indivisibili conjunctione animorum, per quam unus conjugum indivisibiliter alteri fidem servare tenetur. Finis autem matrimonii est proles generanda et educanda, ad quorum primum pervenitur per concubitum conjugalem; ad secundum, per alia opera viri et uxoris, quibus sibi invicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic igitur dicendum est, quod quantum ad primam perfectionem, omnino verum fuit matrimonium Virginis matris Dei et Joseph, quia uterque consensit in copulam conjugalem; non autem expresse in copulam carnalem, nisi sub conditione, si Deo placeret. Unde et Angelus vocat Mariam conjugem Joseph, dicens ad Joseph, Matth. 1: Noli timere accipere Mariam conjugem tuam.

Quod exponens Augustinus, in libro de Nuptiis et concupiscentia¹ dicit: Conjuges vocantur ex prima desponsationis fide, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus. Quantum vero ad secundam perfectionem, quæ est per actum matrimonii, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quem proles generatur, non fuit illud matrimonium consummatum. Unde Ambrosius dicit super Lucam²: Non te moveat quod frequenter Mariam Scriptura vocat conjugem; non enim virginitatis ereptio, sed conjugii testificatio et nuptiarum celebratio declaratur. Habuit tamen illud matrimonium etiam secundam perfectionem, quantum ad proles educationem. Unde Augustinus dicit in lib. 1 de Nuptiis et concupiscentia: Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, et sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Jesum; fidem, quia nullum adulterium, sacramentum, quia nullum divortium; solus ibi nuptialis concubitus non fuit.

Ad primum ergo dicendum, quod Hieronymus accipit ibi maritum ab actu matrimonii consummati.

Ad secundum dicendum, quod nuptias Hieronymus vocat nuptialem concubitum.

Ad tertium dicendum quod, sicut Chrysostomus dicit super Matthæum³, B. Virgo sic fuit desponsata Joseph, quod etiam esset domi ha-

¹ Cap. 11, circa prin., tom. 7.

² L. 2, c. 1, a med., tom. 5.

³ Cap. 11, in fin., tom. 7.

⁴ Homil. 1 in Matth., in oper. Imperfecto, in fol. 2 ante fin., tom. 2.

bita. Nam, sicut in ea quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis, sic in ea quæ extra domum concipit, est suspecta conceptio. Et ita non esset sufficienter provisum famæ B. Virginis per hoc quod fuit desponsata, nisi etiam fuisset domi habitata. Unde quod dicitur: Et nollet eam traducere, melius intelligitur, id est, nollet eam diffamare in publicum, quam quod intelligatur de translatione in domum. Unde et Evangelista subdit, quod voluit occulte dimittere eam. Quamvis tamen esset domi habitata propter primam desponsationis fidem, nondum tamen intervenerat solemnitas celebratio nuptiarum, propter quod etiam nondum carnaliter convenerant. Unde, sicut Chrysostomus dicit¹, non dicit Evangelista: Antequam duceretur in domum sponsi, etenim intus jam erat. Consuetudo enim fuit veteribus, ut sponsæ in sponsorum domibus haberentur. Et ideo etiam Angelus dicit Joseph: Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam, id est, non timeas nuptias ejus solemniter celebrare. Licet alii dicant, quod nondum erat in domum inducta, sed solum desponsata. Primum tamen magis consonat Evangelio.

Hic articulus non indiget alia expositione, præter sequentem disputationem.

DISPUTATIO VII.

In tres sectiones distributa.

DE VIRGINIS MATRIMONIO CUM SPONSO SUO JOSEPH.

1. Pueritia Virginis qualis. — Locus in templo Salomonis deputatus virginibus. — Ut disputationem hanc commodius tractemus, et seriem ac ordinem rerum, quæ ad vitam et statum Virginis pertinent, in his disputationibus, quoad fieri possit, teneamus, supponendum hoc loco breviter est quomodo B. Virgo vitam transegerit ab ortu usque ad desponsationem suam. Referunt enim gravissimi et antiquissimi Patres, tribus tantum annis in domo parentum mansisse, tertio vero ætatis anno fuisse in templo præsentatam, cujus præsentationis festum Ecclesia celebrat, ut suo loco dicemus, agentes de cultu Virgini debito. Dicunt præterea B. Virginem mansisse in templo, ibique in divinis laudibus et altissima contemplatione vitam transegisse, usque ad desponsationem suam. Cum enim in

¹ Homil. 4 in Matth., super illud: Antequam convenirent, tom. 2.

lege veteri filii primogeniti Deo offerrentur, quamvis a parentibus redimi possent (Lev. 27), non tamen ad hoc tenebantur, sed poterant eos ad templi ministerium seu divinum cultum ibi relinquere, Deoque dicare, sicut legimus fecisse Annam, matrem Samuelis, 1 Reg. 1, cum qua confert Annam, Virginis matrem, Greg. Nys., orat. de Christi Nativitate. Quanquam vero lex de offerendis primogenitis ad offerendas filias non obligaret, poterant tamen parentes voluntarie eas offerre, ac divino muneri consecrare. Unde intelligimus fuisse in templo locum aliquem accommodatum, in quo possent virgines Deo dicatæ tute habitare, ut expressius quam alii indicavit Ambros., lib. 2 de Virginibus, et colligi potest ex 2 Machab. 1, in verbis illis: Sed et virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam. Et Exod. 38, fit mentio mulierum quæ excubabant in ostio tabernaculi. Facit etiam quod 4 Reg. 11 dicitur, Josaba, filiam Regis Joram, furatam esse Joas filium Ochoziæ, quem sex annis secum habuit clam in domo Domini. Denique Luc. 2, dicitur de Anna Prophetissa, quod non discedebat de templo, jejuniis et orationibus serviens nocte et die; erat ergo in templo locus ubi hujusmodi personæ possent habitare. Unde etiam Josephus, lib. 8 Antiq., c. 3, refert fuisse in templo varias cellulas, quæ ad hujusmodi habitationem poterant esse accommodatissimæ. Ubi, licet de templo Salomonis loquatur, idem tamen proportionaliter intelligi potest de templo postea reedificato. Plura de hoc loco legi possunt in Canis., lib. 1 de Deipara, c. 12.

2. Habitatio et exercitia Virginis in templo, qualia. — In hoc ergo loco Deipara Virgo permansit usque ad nubiles annos, soli Deo vacans, et forma virtutis effecta, ut Ambrosius dicit, l. 2 de Virg. Quos enim Deus singulariter sibi consecrat, ab infantia separat a cura sensibilibus rerum, ut sibi liberius vacare possint. Quod in multis, et præsertim in Joanne Baptista cernimus, et multo perfectius credendum est hoc esse concessum Virgini. Unde etiam referunt auctores graves, toto illo tempore accepisse Virginem cibum ministerio Angelorum. Quod ex Hieronymo refert Bonav., in l. Meditat. vitæ Christi, c. 3; et Greg. Nicomed., hom. de Oblatione Virg. in templo; et Cedrenus, in compendio historiæ. Et facile credi potest, nam simile privilegium concessum legimus Paulo primo Eremitæ longo vitæ tempore. Quid ergo mirum quod fuerit concessum B. Virgini, eo præsertim

